

CÎTEVA PROBLEME RIDICATE DE PREZENTAREA MUZEISTICĂ A ISTORIEI CONTEMPORANE LOCALE

Constantin CLOȘCĂ

Organizarea unei expoziții muzeale permanente care să oglindească istoria contemporană a unei provincii istorice, în cazul nostru Moldova, constituie o premieră muzeografică. Am motiva această afirmație gândindu-ne la problemele de ordin tematic care nu pot fi orinduite în baza unor „reguli” muzeografice, ce avantajează într-o oarecare măsură epocile de pînă la această perioadă, cît și la aspectul esențial, al procurării și selectării materialului expozițional.

Etalarea în sălile unui muzeu, pentru prima oară, a acestei epoci istorice a Moldovei, cu multiple ei manifestări, se va face în acest caz pe „un loc gol”. Trebuie să recunoaștem că experiența lipsește și că perioada contemporană este lipsită de existența unui muzeu „model” care să călăuzească, într-o anumită măsură, activitatea celui ce încearcă să o exprime muzeistic. Unicul îndrumar este Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării democratice și revoluționare din România, care prezintă în condiții muzeistice deosebite o imagine sumară a epocii contemporane. Tematica sa fiind axată pe redarea „*drumului croic străbătut de cel mai cucerător vlăstar al epocii contemporane, clasa muncitoare în fruntea căreia pășise de cinci decenii comuniștii*”, nu putea să dezbată în amănunțime și alte aspecte, (evoluția industrială și agrară, viața politică și administrativă, culturală) din perioada respectivă. Cu toate acestea, a contribuit mult la inițierea celor care își propun aducerea acestui capitol istoric în muzeu, pe plan local ori național.

Este cunoscut faptul că și alte muzee mari se pregătesc să ilustreze perioada contemporană. Aceasta dovedește, credem noi, că pe baza acumulărilor de pînă acum se poate trece cu succes la ilustrarea muzeală a perioadei care ne preocupă.

Ceea ce se preconizează în legătură cu organizarea secției de istorie contemporană a Muzeului de istorie a Moldovei impune o cunoaștere aprofundată a tuturor problemelor de pe cuprinsul acestui teritoriu, iar redarea lor muzeistică trebuie făcută în așa fel încît să nu dăuneze unității fenomenului istoric pe plan național, ci să se integreze în acest cadru și să reflecte în același timp momentele cele mai specifice ale istoriei locale.

Muzeul de istorie a Moldovei dispune, deocamdată, pentru etalarea exponatelor, reprezentînd perioada 1919–1970, de patru săli, avînd o suprafață de 286 m². Deși nu suficient, prin utilizarea cît mai rațională a spațiului afectat, prin dispunerea pieselor pe verticală, în cîteva registre și în centrul sălilor, considerăm că vom reuși să cuprîndem multitudinea de aspecte pe care ni le oferă perioada.

Problema majoră care ne preocupă este aceea a redării cît mai exacte a epocii în maniera muzeistică. Atenția noastră va fi îndreptată în deosebi asupra fenomenului local care trebuie să predomine

tață de cel general. Îmbinarea muzeografică a acestor două laturi trebuie făcută cât mai judicios posibil. Adică, prezentând un anumit eveniment valabil pentru întreaga țară, se impune de la sine ca după redarea unei imagini de ansamblu, într-un spațiu restrâns, să se recurgă la detalierea acesteia cu exemple din Moldova, în cazul nostru. La exemplificare va trebui să urmărim o desfășurare de spațiu bine proporționată în raport cu suprafața dată și cu fenomenul istoric respectiv.

O altă problemă de ordin general pe care ținem să o amintim aici este aceea a exponatului. Oricât am pleda și oricât am dori să expunem piese tridimensionale, soluționarea eficientă a problemei nu poate veni decît tot de la hîrtie (ne gîndim la documente, la presă și alte tipărituri, fotografii) căreia i se mai poate alătura macheta, singura soluție de aducere în muzeu a unor obiective de dimensiuni mari, cu valoare istorică. Sintem nevoiți să subscriem la acest punct de vedere deoarece pentru asigurarea conținutului tematic a acestei părți de istorie, hîrtia rămîne totuși cea mai „grăitoare”. Față de un obiect al unui demnitar sau al unui conducător din mișcarea muncitorească noi preferăm hîrtia pe care este scrisă o lege, un manifest, o chemare. Aceasta nu înseamnă că sintem adversari ai tridimensionalului, ci dorim doar să fim realiști.

De altfel, începînd chiar cu epoca modernă, hîrtia își face loc tot mai mult în vitrinele și panourile muzeelor, așa că trebuie să acceptăm aceasta ca un fapt împlinit. Marile probleme sociale, economice, politice etc, ce au frămîntat epoca în discuție sînt oglindite în mod real și complet în texte.

Privind modul tematic în care intenționăm să prezentăm Moldova contemporană, ne vom opri în cele ce urmează asupra cîtorva considerații de ordin general.

Discutarea problemelor ridicate de organizarea secției de istorie contemporană în cadrul Muzeului de istorie a Moldovei de către un colectiv mai larg a dus la formularea cîtorva păreri în legătură cu ordonarea tematică a acestei perioade.

Sistemul cronologic după care sînt redactate manualele și tratatele de istorie, susținut de unii ca fiind singurul de care trebuie să ținem seama, considerăm că este vulnerabil în cazul aplicării lui în muzeografie. Într-o perioadă istorică foarte scurtă, ca aceea dintre cele două războaie mondiale, nu este recomandabil, după părerea noastră, acest principiu, deoarece repetarea unor idei tematice s-ar impune în mod nefericit. Este greu de prezentat 1922, spre exemplu, cu anumite caracteristici din economie, administrație, politică etc. pentru ca în 1938 să găsim cu totul altele din punct de vedere al evoluției istorice. Oricîtă ingeniozitate ar exista, nu se vor putea găsi soluții de reprezentare diferite. Caracteristicile tehnice în economie, principiile politice, fenomenele mișcării muncitorești etc. păstrează în genere aceleași trăsături de la începutul și pînă la sfîrșitul perioadei citate.

Ceea ce se poate delimita, avînd trăsături proprii indiscutabile, este perioada interbelică, de cea postbelică. Două etape distincte din punct de vedere al procesului istoric, fiecare cu elementele ei caracteristice. Tratarea lor muzeografică separată se impune de la sine.

Privind perioada dintre cele două războaie mondiale s-a mai propus metoda tratării în linie a problemelor de conținut. Așa, spre exemplu, ne-am gîndit la posibilitatea prezentării muzeografice a perioadei pe patru teme și anume: procesul economic, viața politică și administrativă, cultura și mișcarea muncitorească. Stabilirea acestei ordini, cu mișcarea muncitorească la urmă în cadrul etapei discutate, se datorește faptului că de ea putem lega în chip fericit înfăptuirea insurecției naționale de la 23 August 1944 ca urmare a luptei duse de proletariatul român, condus de comuniști, spre cucerirea puterii.

Perioada fiind scurtă, va îngădui o astfel de prezentare: deși evenimentele sînt numeroase, ele nu se deosebesc din punct de vedere structural în cadrul unei etape sau a alteia.

Este adevărat că o astfel de ordine a tematicii implică și ea niște repetări, dar de ani, nu de probleme, cum s-ar întîmpla în cazul respectării cronologiei. Această formulă ne ajută în redarea continuă, încheată, a aceluiași aspect social-istoric. Astfel, există posibilitatea concentrării efortului pe momente

diferite, în timp și ca importanță. La capitolul privind viața economică vom prezenta anumite aspecte cum ar fi situația Moldovei în anii imediat următori primului război mondial, legiurile economice, refacerea economiei, criza economică, redresarea din 1938. Pentru viața politică ne vom ocupa în principal de instabilitatea guvernamentală, pericolul fascist, dictatura regală și cea militaro-fascistă; în timp ce pentru mișcarea muncitorească vom trata avântul revoluționar, crearea P.C.R., 1933, lupta antifascistă și anti-războinică, insurecția națională din August 1944, care și în cadrul Muzeului de istorie din Iași vor fi privite cu toată atenția. Ne-am gândit și la o altă posibilitate și anume ca perioada imediat următoare primului război mondial, 1919–1921, cu problemele ei aparte, cum ar fi starea gravă a economiei, criza politică a regimului burghezo-moșieresc, exprimată prin cunoscuta instabilitate guvernamentală, avântul revoluționar a cărui act suprem a fost crearea P.C.R. etc. să fie grupate și redată într-o formă separată de restul perioadei, iar începând cu 1922 pînă în 1944 să se procedeze la redarea în întregime, pe probleme, cum s-a menționat mai sus. Într-adevăr această formulă nu este lipsită de interes și credem că poate fi aplicată cu succes, dar personal opinăm pentru ideea exprimării problemelor în întregime, succesiv, pe toată durata dintre cele două războaie mondiale.

Stăruim asupra tratării muzeo-tematice în linie, deoarece sîntem convinși că vizitatorul își va face în acest fel o imagine mai clară asupra epocii în ansamblul ei. Nu ne putem declara mulțumiți cu prezentarea aceluiași probleme, fragmentate și repetate pe capitole consacrate ca: Avîntul revoluționar, Stabilizarea relativă a capitalismului, Criza economică ș.a.m.d., în cadrul cărora ideile vor reveni de fiecare dată (situația economică, situația politică, mișcarea muncitorească etc).

Numai redînd în mod unitar și continuu situația economică cu evoluția și regresul ce o caracterizează, viața politică privită în ansamblu, cu toate partidele și grupările politice, precum și cu toate mașinațiunile sistemului electoral etc., vom reuși să prezentăm o imagine reală a epocii. Lupta organizată a clasei muncitoare va fi înțeleasă mai bine astfel, vizitatorul va putea urmări legătura între diferitele acțiuni muncitorești, creșterea treptată a forței de luptă a proletariatului, ridicarea combativității lui revoluționare, adaptarea formelor de luptă la diferite situații ale momentului etc.

În privința perioadei de după 23 August 1944, pînă în zilele noastre, există o singură soluție de redare muzeistică, aceea a cronologiei, evenimentele dezvoltîndu-se într-un singur sens: lupta poporului condusă de comuniști, pentru construirea unei orînduiri noi, lipsită de exploatare și de contradicțiile care au caracterizat epocile anterioare.

Numeroasele acțiuni ce au urmat insurecției naționale din August 1944, cum ar fi participarea întregului popor la războiul antihitlerist, refacerea economică a țării, instaurarea primului guvern de largă concentrare democratică din istoria țării, reforma agrară, Conferința regională P.C.R. Moldova și Conferința națională a P.C.R., victoria în alegeri din noiembrie 1946, proclamarea R.P.R., naționalizarea principalelor mijloace de producție, Congresul de unificare a partidului, precum și alte asemenea momente ce au urmat, ne dau posibilitatea prezentării muzeografice a etapei într-un flux continuu cu diferitele ei aspecte economice, sociale, politice și culturale, toate acestea contopindu-se într-un singur tot, ca unică creație a poporului nostru condus cu înțelepciune și curaj de către P.C.R. spre culmile civilizației și progresului.

Ceea ce se impune a fi realizat cu mult discernămint în muzeografie, în exemplul de față, e să nu se producă o ruptură de formă între cele două părți ale istoriei contemporane. Perioada de după 1944 pînă în zilele noastre nu ne oferă posibilitatea unei exprimări muzeografice în stil clasic, cu „obiecte de epocă”. În acest caz trebuie recurs la sistemul expozitiv: multitudinea și actualitatea evenimentelor ne obligă la aceasta. De fapt expoziția prezintă din punct de vedere muzeografic multe asemănări cu partea muzeală ce se ocupă de perioada dintre cele două războaie mondiale. Etalarea trebuie făcută în așa fel încît unitatea de structură să nu aibă de suferit. Trecerea se poate face treptat; perioada anilor 1944–1949 permite aceasta datorită trăsăturilor muzeistice pe care a început să le capete.

Muzeul de istorie a Moldovei va încerca soluționarea practică a problemelor pentru care s-a opinat mai sus. Eventualele sugestii la cele dezbătute în materialul de față ar fi bine primite de noi, considerîndu-le ca ajutoare prețioase și contribuții la crearea unui climat mai larg de dezbateri pe teme ale muzeografiei din țara noastră.